

30.8.2024

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Asia: Lausunto ammattikorkeakoulujen koulutusvastuuesityksistä

Viite: Lausuntopyyntönnö VN/16734/2024, 25.6.2024

Ammattikorkeakoulujen koulutusvastuuesitykset vastaavat alueen tarpeeseen ja tuovat lisäarvoa yksityiselle kuin julkiselle sektorille

Opetusalan Ammattijärjestö kiittää mahdollisuudesta lausua ammattikorkeakoulujen koulutusvastuuesityksistä. Otamme lausunnossa kantaa yleisesti koulutusvastuiden säätelyyn, resursseihin ja laatunäkökulmiin.

1. Voidaanko koulutustarpeisiin vastata koulutusvastuiden puitteissa?

Kannattamme pääpiirteissään ammattikorkeakouuille myönnettäviä uusia koulutusvastuita tai koulutusvastuisiin tehtäviä muutoksia.

Osaajapulan ratkaiseminen edellyttää määrällisten tavoitteiden lisäksi huomiota myös laadulliseen kehittämiseen. Koulutusvastuuhakemuksia tulee arvioida taloudellisesta ja laadullisesta toteutettavuudesta, koulutusvastuun tarpeesta sekä korkeakoulun autonomian lähtökohdista.

4. Onko esityksissä uuden koulutuksen aloittamiseen ja sen kehittämiseen varattu riittävät resurssit?

Rahoituksen tulee olla linjassa tavoitteiden kanssa. Korkeakouluilla oli perusteluissa viittauksia lisärahoitustarpeeseen, mutta myös opintoprosessien tehostamiseen. Näkemyksemme on, että koulutusvastuiden lisäämisen on aidosti vahvistettava koulutuksen laatua. Aiemmat aloituspaikkojen lisäykset ovat olleet tarpeellisia osaamistason nostamiseksi, mutta ne ovat riittämättömästi rahoitettuja. Nykyisellä puolittuneella tutkinnon hinnalla ei voi taata koulutuksen laatua, sillä tutkintokohtainen rahoitus ei kata enää koulutuksen kustannuksia.

Mielestämme nyt esitetyt koulutusvastuiden laajennukset edellyttävät perusrahoituksen vahvistamista sekä opetushenkilöstön riittävyyden, opetuksen tuen ja tilojen käytön tarkastelua. Rahoitusnäköymien on oltava kauaskantoisia, jotta ammattikorkeakoulut voivat palkata riittävän määrän opetus-, ohjaus- ja tutkimushenkilöstöä. Työkuorma on jo nyt valtaisa. OAJ:n työolobarometrin kyselyn mukaan opettajien keskimääräinen viikkotyöaika on ammattikorkeakouluissa 46 tuntia.

30.8.2024

2 ja 5. Tukevatko esitettävät koulutusvastuut korkeakoulujen profiloitumista? Mitä vaikutuksia esityksellä on koulutusjärjestelmän kokonaisuuteen ja koulutuspolkuihin?

Korkeakoulut ovat aktiivisesti kehittäneet koulutustarpeiden määrällistä ennakointia, jotta kaikki osapuolet voivat jakaa saman näkemyksen koulutusvastuualoitteiden osalta. Määrällinen ennakointi tukee ennakointihetkellä tehtäviä aloittaisia päätöksiä, mutta tarjoaa myös yleiskuvaa pitkän aikavälin suunnasta.

Mielestämme ennakointityön pitää tukea yhä paremmin myös korkeakoulujen välistä suunnittelua koulutustarpeisiin vastaamisessa. Kokonaiskuvaa tarkastellessa näyttää siltä, että niin aloituspaikkojen lisäämisessä kuin uusissa koulutusvastuissa ammattikorkeakoulut ovat kilpailuasetelmassa toisiinsa nähden. Rahoitusmalli suosii isoja tutkintomääriä; kun ammattikorkeakoulu lisää aloituspaikkoja tai esittää uusia koulutusvastuita, on toisenkin optimoitava toimintaansa. Jaettava rahoitus ei kasva ja tutkinnot on tuotettava pienemmällä resurssilla.

Korkeakoulujen esityksissä on myös kaksi koulutuspoliittisesti huomionarvoista suuntaa: ammattikorkeakoulujen yksittäisen koulutusvastuun siirto toiselle alalle ja yliopiston esitys kolmen syklin purusta terveystieteissä. Nämä esitykset edellyttävät tarkkaa harkintaa.

Ammattikorkeakoulu esittää sosiaali- ja terveysalan tutkinnon siirtoa tekniikan alan amk-tutkinnoksi. Ehdotettu uusi koulutusvastuu laajentaisi tutkinto-ohjelmaa vastamaan insinööri (AMK)-koulutuksen standardeja. Sinällään tutkinto soveltuu tekniikan alan tutkinnoksi ja on ammattikorkeakoulutuksen kehittämisen kannalta uusi esitys kohti monialaisia tutkintoja. Muutos tarkoittaisi myös sitä, että rahoituskriteerit muuttuisivat korkeakoululle suotuisammiksi. On otettava huomioon, että yksittäisen tutkinnon siirto on vahva avaus sille, että myös muita tutkintoja voitaisiin jatkossa siirtää koulutuksen kalleusluokasta toiseen. Tämä nostaa keskusteluun rahoitusmallin alakohtaisten kalleusluokkakriteerien toimivuuden ja riittävyyden, koska koulutusalojen kustannukset lähenevät toisiaan opetustyön muutoksen ja infran osalta.

Yliopiston esitys terveystieteen koulutusvastuumuutoksesta toimii esimerkkinä aieman päätöksen vaikutuksesta. Edellisellä kierroksella joustettiin Helsingin yliopiston osalta siten, että yliopistolta ei enää edellytetty alemman korkeakoulututkinnon järjestämistä. Jos tähän päädytään myös Turun yliopiston terveystieteiden osalta, on päätöksellä vaikutusta korkeakoulujen tutkintojärjestelmään. Koska kyse on välillisesti vaikutuksesta koko korkeakoulujärjestelmään, on asiasta mielestämme käytävä keskustelua myös ammattikorkeakoulujen kanssa ennen koulutusvastuupäätöstä. Perusteluissa nostetaan esille Helsingin yliopiston osalta tehty päätös sekä SOTEKO-hankkeen suositukset. On tunnistettava, että Helsingin yliopiston päätöksen pohjalla oli alueellinen HUS:n linjaus osastonhoitajan kelpoisuudesta. Toisena perusteluna esitetään amk-tutkinnon jälkeisten lisäopintojen suorittaminen. Vuoden lisäopintokäytäntö on ollut korkeakoulun oma päätös. Korkeakoulujärjestelmä ja AHOT-prosessi

30.8.2024

mahdollistavat sen, että kelpoisuus maisterivaiheen opintoihin tulee suoraan myös amk-tutkinnolla.

Tiedekorkeakoulu tarvitsee koko syklin käyttöönsä kouluttaessaan osaajia työelämään. Voimassa oleva valtioneuvoston asetus edellyttää, että yliopistot tarjoavat koulutusvastuidensa osalta kaikki kolme sykliä (alempi korkeakoulututkinto, ylempi korkeakoulututkinto sekä tieteellinen tai taiteellinen jatkotutkinto). Yksittäisellä henkilöllä on toki oltava mahdollisuus tehdä opinnoissaan erilaisia koulutuspolkuvalintoja.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Hannele Louhelainen
erityisasiantuntija